

NOTIFIKACIJA KAO ELEMENT CESIJE TRAŽBINE

Pregledni znanstveni rad

UDK 347.415

Primljeno: 9. listopada 2016.

Romana Matanovac Vučković*

Matej Trkanjec**

Radom se analizira notifikacija kao jedan od elemenata cesije i to u kontekstu hrvatskog i nekoliko drugih pravnih poredaka te u kontekstu primjene mjerodavnog prava s obzirom na odnose s međunarodnim elementom. Posebno su analizirane odredbe Konvencije UN o cesiji tražbina u međunarodnoj trgovini iz 2001. godine, Načela europskog ugovornog prava iz 2002. godine te UNIDROIT-ova načela za međunarodne trgovačke ugovore iz 2010. godine, s ciljem ukazivanja na sličnost uređenja notifikacije kako u europskim pravnim porecima, tako i na međunarodnom planu. Podredno, posebno se ukazuje na gospodarsku svrhu samog instituta cesije, ali i važnosti notifikacije u ostvarivanju te svrhe.

Ključne riječi: cesija, notifikacija, pristanak dužnika, mjerodavno pravo

1. UVOD

U suvremenom gospodarskom poslovanju ustupanje, tj. cesija tražbine nezaobilazan je institut. Osim u redovitim gospodarskim okolnostima, on do izražaja dolazi posebno u situaciji gospodarske krize i krize likvidnosti. S obzirom na to da se cesijom mogu prenositi sadašnje i buduće tražbine, u cijelosti ili u dijelu, utužene ili neutužene tražbine,¹ sporne tražbine te tražbine koje potječu iz naturalnih obveza,² cesija se, među ostalim, etablirala i kao jedan od načina ispunjenja obveza. To je pravni posao kojim se ne stvara nova tražbina, nego se prenosi postojeća, pa cesija ima gospodarsku svrhu uvijek kad se takvim prijenosom vrijednosti može ostvariti neki gospodarski cilj.³ Nerijetko se upravo cesijama „zatvaraju“ dugovi, tj. izvršavaju bezgotovinska plaćanja u gospodarskom prometu, pri čemu se u tim slučajevima primjenjuju pravila o cesiji radi naplate i cesiji

* Dr. sc. Romana Matanovac Vučković docentica je na Katedri za građansko pravo Pravnog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu.

** Matej Trkanjec, mag. iur. odvjetnički je vježbenik u odvjetničkom uredu Hanžeković & partneri d.o.o. iz Zagreba.

¹ Šimunec, Nenad, „Cesija (ustupanje tražbine)“, *Računovodstvo i financije*, 4, 2001, str. 28.

² Eraković, Andrija, „Promjena subjekata u obveznom odnosu (cesija i preuzimanje duga)“, *Računovodstvo i financije*, 2, 1996, str. 100.

³ Markovinović, Hrvoje, *Ugovor o cesiji*, doktorska disertacija, Zagreb, 2005, str. 9.

umjesto isplate.⁴ Mogući su i slučajevi stvarnopravnih osiguranja tražbina cesijom.⁵ Ugovori o *faktoringu* i *fortfeitingu* također sadržavaju cesiju kao jedan od konstitutivnih elemenata, kao što je to slučaj katkad i kod ugovora o *leasingu*. Pravila o cesiji primjenjiva su i kod prijenosa udjela u trgovačkim društvima, posebno kod prijenosa poslovnih udjela u društvu s ograničenom odgovornošću.⁶ No i drugi su gospodarski razlozi u podlozi postojanja instituta ustupanja tražbine.⁷

Prema čl. 80 ZOO-a cesija je ugovor između vjerovnika tražbine (cedenta), koji može ugovorom sklopljenim s trećim (koji u tome slučaju postaje cesionar, tj. novi vjerovnik) prenijeti na ovoga svoju tražbinu, osim one čiji je prijenos zabranjen zakonom, ili koja je strogo osobne naravi, ili koja se po svojoj naravi protivi prenošenju na drugoga. U pravilu za cesiju se ne traži pristanak dužnika cedirane tražbine (cesusa), osim ako je prvobitno drukčije bilo ugovoreno. Naime ugovor o ustupanju nema učinak prema dužniku ako su on i vjerovnik ugovorili da ovaj neće moći prenijeti tražbinu na drugoga ili da je neće moći prenijeti bez dužnikova pristanka. S ustupljenom tražbinom na cesionara prelaze i sva sporedna prava.⁸

Kao što se vidi, pravilo kaže da za valjanost cesije nije potreban pristanak dužnika. Ipak, dužnika se mora obavijestiti o ustupanju, ako ni zbog čega drugog, onda zato da bi znao

⁴ Vidi čl. 88/1 i 2 Zakona o obveznim odnosima NN 35/05, 41/08, 125/11, 78/15 (dalje: ZOO): "(1) Kad dužnik umjesto ispunjenja svoje obveze ustupi vjerovniku svoju tražbinu ili jedan njezin dio, sklapanjem ugovora o ustupanju dužnikova obveza se gasi do iznosa ustupljene tražbine. (2) Ali kad dužnik ustupi svome vjerovniku svoju tražbinu samo radi ispunjenja, njegova se obveza gasi, odnosno smanjuje tek kad vjerovnik naplati ustupljenu tražbinu."

⁵ Vidi čl. 89 ZOO-a: „Kad je ustupanje učinjeno radi osiguranja primateljeve tražbine prema ustupitelju, primatelj je dužan brinuti se s pažnjom dobrog gospodarstvenika, odnosno dobrog domaćina o naplati ustupljene tražbine te nakon naplate, pošto zadrži koliko je potrebno za namirenje vlastite tražbine prema ustupitelju, ovome predati višak.“ „Tražbina koja je ustupljena radi osiguranja ne može se dalje ustupati, a da se istom prilikom ne ustupi osigurana tražbina zajedno s njom. S druge strane, ustupom osigurane tražbine nije ni potrebno posebno ugovarati i ustup tražbine zaloga jer prema odredbi čl. 319. Zakona o vlasništvu i drugim stvarnim pravima (NN 91/96, 68/98, 137/99, 22/00, 73/00, 129/00, 114/01, 79/06, 141/06, 146/08, 38/09, 153/09, 143/12, 152/14), prijeđe li tražbina osigurana založnim pravom na drugu osobu po bilo kojem pravnom temelju, na nju je time ujedno prešlo i založno pravo bez posebnog pravnog temelja za to i bez posebnog načina stjecanja.“ Detaljnije v. Milotić, Ivan; Ivančić, Vjekoslav, „Cesija i cesija radi osiguranja - praktična važnost u projektnom financiranju i prometu tražbinama“, *Pravo i porezi*, 10, 2013, str. 10.

⁶ Barbić, Jakša, *Pravo društava, knjiga druga, Društva kapitala, sv. II. Društvo s ograničenom odgovornošću, Društvo za uzajamno osiguranje, Kreditna unija, Europsko društvo - Societas europea*, Zagreb, 2013, str. 104.

⁷ Zanimljivo je da je cesija kao institut prikladna ne samo za građanskopravne, trgovačkopravne i sl. odnose nego i u sferi javnopravnih odnosa. Tako je Općim poreznim zakonom (NN 147/08, 18/11, 78/12, 136/12, 73/13, 26/15, 44/16) propisano u čl. 23. da se prava iz porezno-dužničkog odnosa, kao što su pravo na povrat poreza i sl., mogu ustupiti. O pitanju cesije i povrata poreza v. Brčić, Gordana, „Cesija (ustupanje) tražbina“, *Pravo i porezi*, 10, 2004, str. 28; Matković, Berislav, „Cesija i kompenzacija u poreznom postupku“, *Pravo i porezi*, 6, 2008, str. 50-51.

⁸ Vidi čl. 81. ZOO-a: „(1) S tražbinom prelaze na primatelja sporedna prava, kao što su pravo prvenstvene naplate, hipoteka, založno pravo, prava iz ugovora s jamcem, prava na kamate, ugovorna kazna i sl. (2) Ipak, ustupitelj može predati založenu stvar primatelju samo ako zalogodavac pristane na to, inače ona ostaje kod ustupitelja da je čuva za račun primatelja. (3) Smatra se da su dospjele, a neisplaćene kamate ustupljene s glavnom tražbinom.“

kome mora ispuniti tražbinu.⁹ Takva obavijest naziva se notifikacijom. Ispunjenje cedentu bit će valjano i oslobodit će dužnika obveze samo ako je nastupilo prije notifikacije te ako istodobno dužnik nije znao za ustupanje. Drugim riječima, ako je dužnik bio obaviješten o cesiji ili je za cesiju na drugi način saznao, on je dužan ispuniti svoju obvezu novom vjerovniku – cesionaru. Ispunjenje starom vjerovniku – cedentu neće ga osloboditi obveze te će on i dalje biti dužan cesionaru. U takvoj je situaciji položaj dužnika složen i s obzirom na pravilo iz čl. 1112/1 ZOO-a, prema kojem nema pravo na povrat plaćenog na temelju pravila o stjecanju bez osnove onaj tko je znao da nije dužan platiti, osim u iznimnim slučajevima.

To su sve razlozi koji su poticaj za analizu uloge notifikacije u ugovoru o cesiji, koja će se obraditi u kontekstu hrvatskog i nekoliko drugih pravnih poredaka te u kontekstu primjene mjerodavnog prava s obzirom na odnose s međunarodnim elementom. Također, u posljednja dva desetljeća intenzivni su naponi i na međunarodnom planu s ciljem unifikacije pravila o cesiji pa će se ovdje upozoriti na pravila iz Konvencije UN-a o cesiji tražbina u međunarodnoj trgovini iz 2001. godine, Načela europskog ugovornog prava iz 2002. godine te UNIDROIT-ova načela za međunarodne trgovačke ugovore iz 2010. godine,

S obzirom na rimsku osnovu može se očekivati da je pitanje cesije i notifikacije u okviru cesije na sličan, ako ne i jednak način uređeno u europskim pravnim porecima, što će se u ovome radu potvrditi kroz komparativni prikaz zakonskog uređenja cesije u njemačkom, njemu bliskom austrijskom pravu kao predstavnicima germanskog pravnog kruga te u francuskom pravu kao vodećem predstavniku romanskog pravnog kruga. Stoga je danas moguće unutar kontinentalnoeuropskog pravnog sustava razlikovati dva temeljna pravna kruga: romanski, koji je pod jakim utjecajem francuskog prava, i germanski, koji je pretežno pod utjecajem njemačkog prava i pravne znanosti.^{10, 11} Budući da se pitanje mjerodavnog prava u kontekstu europskog, ali i globalnog tržišta u posljednje vrijeme osobito aktualiziralo, i na to uređenje ovdje će se posebno upozoriti.¹²

⁹ Prema čl. 82/1 ZOO-a za ustup tražbine nije potreban pristanak dužnika, ali je ustupitelj dužan obavijestiti dužnika o ustupanju.

¹⁰ Goldštajn, Aleksandar, *Trgovačko ugovorno pravo*, Zagreb, 1991, str. 17.

¹¹ Detaljnije o unifikaciji prava, kodifikaciji i recepciji prava v. Miličić, Vjekoslav, *Opća teorija prava i države*, Zagreb, 2008, str. 155-158.

¹² U godinama nakon osamostaljenja Republike Hrvatske postavljala su se pitanja je li cesija između hrvatske i strane osobe zakonom dopuštena te time i moguća s obzirom na tražbine koje su glasile u stranoj valuti. Vidi Giunio, Miljenko, „Cesija novčane tražbine u trgovačkim odnosima s inozemstvom“, *Hrvatska gospodarska revija*, 2, 1998, str. 175-178; Đidara, Magdalena Marija, „Prijeboj, cesija, asignacija i preuzimanje duga u poslovima s inozemstvom“, *Računovodstvo, revizija i financije*, 7, 2001, str. 124-126. Već su tada trgovački sudovi nedvojbeno upućivali na dopuštenost cesije s međunarodnim elementom, a u svjetlu današnjih propisa (osobito Zakona o deviznom poslovanju NN 96/03, 140/05, 132/06, 150/08, 92/09, 133/09, 153/09, 145/10, 76/13) i činjenice da je Hrvatska dio europskog jedinstvenog slobodnog tržišta takva se pitanja ne postavljaju.

2. RIMSKOPRAVNI TEMELJI

Može se očekivati da se europski pravni poreci u velikoj mjeri podudaraju kad je riječ o pravnom uređenju ugovora o cesiji. Ta očekivanja temelje se na činjenici da u osnovi današnjih europskih pravnih poredaka leži rimskopravni temelj, poglavito kada je riječ o građanskome pravu. Stoga i korijene današnjeg uređenja ugovora o cesiji valja potražiti ondje.

U razdoblju civilnog prava (od 753. pr. Kr. do kraja drugog punskog rata 201. pr. Kr.) rimsko pravo nije poznavalo nikakvu mogućnost prijenosa pojedinačnih obveznih odnosa s jedne strane u obveznopravnom odnosu na nekog drugog. Prema tome individualne ili singularne sukcesije u tom smislu nije bilo.¹³ Napredak prema onome što danas poznajemo kao cesiju stvoren je u formularnom postupku, na temelju procesnog zastupanja. Osoba na koju je trebala prijeći tražbina tužila bi dužnika pred sudom nastupajući na osnovi mandata u svojstvu vjerovnikova zastupnika (*cognitor, procurator*), a promjena je bila moguća zbog postojanja tzv. tužba s promijenjenim subjektima, u kojima je jedna osoba bila navedena u intenciji,¹⁴ a druga u kondemnaciji¹⁵ formule. Ipak, to se ne bi moglo nazvati cesijom jer je sporno je li tu uopće došlo do prijenosa tražbine u materijalnopravnom smislu ili je riječ o procesnom instrumentu. U tim se okolnostima u postklasično doba rimskog prava (od 235. g. do 565. g) pojavljuje i ustanova obavješćivanja (*denuntiatio*), po kojoj dužnik, nakon što bi bio obaviješten o ustupanju tražbine, nije više mogao tražbinu ispuniti starom vjerovniku. Naime, "dužniku je bilo priznato pravo isticati *exceptio doli* protiv izravne tužbe (*actio directa*) starog vjerovnika. Iako je to rješenje znatno oslabilo položaj starog vjerovnika, položaj novog vjerovnika nije još uvijek bio zadovoljavajući jer je korištenje prigovorom ovisilo o volji dužnika. Ipak, mogućnost isticanja prigovora dovela je do toga da se uvriježila praksa obavješćavanja dužnika o ustupljenoj tražbini (*denuntiatio*). Uskoro se prihvatilo da denuncijacija ima taj učinak da dužnik više nije mogao s oslobađajućim učinkom ispuniti činidbu starom vjerovniku."¹⁶ Inače za ustupanje tražbine nije bio potreban pristanak dužnika, dovoljno je bilo da je on o tome obaviješten.¹⁷

Razne varijacije instituta koji imaju učinke slične cesiji pojavile su se u pravu nakon Justinijanova *Corpus iuris civilis* (npr. *Ekloge* iz 740. g.; *Proheiron* oko 879. g.; *Bazilika* 892. g. i sl.), ali i u tumačenjima i kodifikacijama rimskog prava, napose putem glosatora i postglosatora. Poslije se institut cesije unificirao u nacionalnim pravnim porecima putem raznih kodifikacija, koje su se suštinski bazirale na rimskim institutima i shvaćanjima.

¹³ Romac, Ante, *Rimsko pravo*, Zagreb, 2007, str. 289.

¹⁴ *Intentio* je dio kojim je tužitelj isticao svoj zahtjev pa ga je svaka formula morala sadržavati. V. Romac, *op. cit.*, str. 474.

¹⁵ *Condemnatio* je nalog sudu da tuženog osudi ako se dokaže istinitost navoda u intenciji formule, odnosno da ga u protivnom oslobodi. V. Romac, *ibid.*

¹⁶ Markovinović, *Ugovor o cesiji*, *op. cit.* (bilj. 3), str. 16.

¹⁷ Romac, *op. cit.* (bilj. 13), str. 289.

3. NOTIFIKACIJA U SUVREMENIM NACIONALNIM I MEĐUNARODNIM PROPISIMA

Notifikacija (denuncijacija) jezično se definira kao obznana, priopćenje, proglas.¹⁸ U tom se smislu notifikacija može razumjeti i kod cesije. Riječ je o neformalnoj izjavi koja je upućena dužniku cesusu o tome da je tražbina cedirana. To je obično priopćenje upućeno cesusu kojim se on obavještava o novom vjerovniku cesionaru.¹⁹ Prema čl. 82/1 ZOO-a za ustup, odnosno cesiju tražbine nije potreban pristanak dužnika, ali je ustupitelj (cedent) dužan obavijestiti dužnika (cesusa) o ustupanju. Sam način kako će do toga doći ostavljen je na dispoziciji cedentu. Gledano iz perspektive pravne sigurnosti i potencijalne potrebe dokazivanja notifikacije, preporučljivo je ipak učiniti je pisanim putem ili barem u nekom obliku koji se poslije može predočiti u eventualnom sudskom postupku (e-pošta, telefaks i sl.). Prema sudskoj praksi smatra se da je notifikacija učinjena kada je dužnik pozvan da potpiše ugovor o cesiji.²⁰ I vođenje parnice novog vjerovnika cesionara protiv dužnika cesusa može se smatrati, također prema sudskoj praksi, notifikacijom.²¹

Važno je pitanje u kojem je trenutku potrebno notifikaciju uputiti dužniku. Uobičajeno je stajalište da notifikaciju treba uputiti najkasnije idućeg dana od učinjenog ustupa,²² tj. bez odgađanja. Tako kratko vremensko razdoblje razumljivo je i opravdano, posebno zbog brzine mogućnosti obavljanja transakcija i potencijalnog ispunjenja dužnikove obveze starom vjerovniku cedentu, u vremenskom razdoblju između sklapanja ugovora o cesiji i slanja notifikacije.

Da bi notifikacija mogla postići svoj učinak, relevantan je i njezin sadržaj. Ona bi po svojem sadržaju trebala biti dostatna da dužnika cesusa obavijesti o novom vjerovniku. Smatra se da je notifikacija dostatna ako je jasna i pouzdana.²³ Notifikacija se smatra jasnom ako sadrži podatke o tražbini koja se ustupa te kome je točno ustupljena.²⁴ Naravno, te informacije sadržavale bi nukleus notifikacije, ali moguće je da notifikacija sadrži i neke druge podatke. Koji će to točno podaci biti, ovisit će o okolnostima pojedinog slučaja. U načelu to će biti oni podaci koji su dostatni da se identificira pravni odnos iz kojeg tražbina proizlazi.²⁵ Nadalje, smatra se da je notifikacija pouzdana ako ne ostavlja mjesta opravdanoj sumnji u istinitost sadržaja.²⁶ Međutim, sama jasnoća notifikacije, tj. sadržaj

¹⁸ Anić, Vladimir; Brozović Rončević, Dunja; Goldstein, Ivo; Goldstein, Slavko; Jojić, Ljiljana; Matasović, Ranko; Pranjković, Ivo, *Hrvatski enciklopedijski rječnik*, Zagreb, 2004, str. 48.

¹⁹ Markovinović, Hrvoje, *Ugovor o cesiji, op. cit.* (bilj. 3), str. 193.

²⁰ Za prijenos tražbine nije potreban pristanak dužnika, ali je ustupitelj dužan obavijestiti dužnika o izvršenom ustupanju, što je učinjeno kada su tuženici bili pozvani da potpišu ugovor o cesiji. Vrhovni sud RH, Rev 107/03 od 3. svibnja 2005. www.iusinfo.hr (posljednji posjet 5. 10. 2016.).

²¹ Vs, Rev-1559/01 od 12. 9. 2001. www.iusinfo.hr, (posljednji posjet 5. 10. 2016. godine). Detaljnije vidi Markovinović, *Ugovor o cesiji, op. cit.* (bilj. 3), str. 190.

²² Slakoper, Zvonimir; Gorenc, Vilim, *Obvezno pravo, opći dio: sklapanje, promjene i prestanak ugovora*, Zagreb, 2009, str. 461.

²³ Markovinović, *Ugovor o cesiji, op. cit.* (bilj. 3), str. 188.

²⁴ Slično tomu govori i američka doktrina: "Ona notifikacija koja razumno (engl. *reasonably*) ne identificira cediranu tražbinu bez učinka (engl. *ineffective*) je." Murphy, Edward J.; Speidel, Richard E., *Studies in contract law*, New York, 1984, str. 1268.

²⁵ Markovinović, *Ugovor o cesiji, op. cit.* (bilj. 3), str. 188.

²⁶ *Ibid.*

notifikacije, u svojem nukleusu nije u pravilu ujedno i garancija njezine pouzdanosti. Upravo iz tog razloga u pravilu će biti potrebno da notifikacija sadrži barem još neke podatke koji će je učiniti pouzdanom. Kao što podaci koji su potrebni za jasnoću ovise o okolnostima slučaja, tako nije moguće dati nekakav poseban taksativni popis podataka koji su potrebni da bi notifikacija po svojem sadržaju zadovoljila kriterij pouzdanosti. Načelno, bilo bi poželjno dužnika obavijestiti o datumu sklapanja ugovora o cesiji, je li cesija bila naplatna ili besplatna, o razlozima zbog kojih je do cesije došlo te o sličnim podacima koji utječu na njezinu pouzdanost. Napose je potrebno istaknuti da je za pouzdanost notifikacije posebno relevantan oblik u kojem je dana. Iako je riječ o neformalnoj izjavi, razina pouzdanosti znatno se povećava ako je notifikacija dana u pisanom obliku.

Za pouzdanost notifikacije relevantna je i osoba koja je dužna izvršiti notifikaciju. Prema čl. 82/1 ZOO-a notifikaciju je dužan izvršiti ustupitelj (cedent). Takvo stajalište ustaljeno je kako u teoriji²⁷ tako i u sudskoj praksi.²⁸ Naime relevantan je legitimitet osobe koja daje notifikaciju. Taj legitimitet u pravilu ima cedent, tj. ustupitelj, zato što je vjerovnik obveze koju je dužan izvršiti cesus dužnik na temelju njihova postojećeg obveznog odnosa.²⁹ Posebno je osjetljivo pitanje može li notifikaciju uputiti novi vjerovnik ili neka treća osoba i bi li ona imala pravni učinak koji inače proizvodi notifikacija cesije. Naime moguće je da te osobe dužniku daju lažnu ili pogrešnu informaciju o tome da je cesija uopće izvršena ili o nekim okolnostima postojećeg ugovora o cesiji tražbine. Ipak, u toj situaciji posebno bi se trebalo osvrnuti na čl. 82/2 ZOO-a u kojem se navodi da je ispunjenje ustupljene (cedirane) tražbine ustupitelju cedentu prije obavijesti o ustupanju (prije notifikacije) pravovaljano i da oslobađa dužnika obveze, ali samo ako nije znao za ustupanje, tj. ako nije znao da je došlo do cesije. Ako je znao za cesiju, njegova obveza prema novom vjerovniku cesionaru ostaje i on ju je dužan ispuniti. Dakle prema ZOO-u i samo znanje o cesiji nameće cesusu dužnost da dugovano ispuni primatelju cedentu. Zato je sasvim moguća situacija u kojoj notifikaciju upućuje primatelj cesionar ili netko treći, a ne cedent. I takva notifikacija može biti jasna i pouzdana, tj. dostatna. U takvu slučaju može se smatrati da je cesus znao za ustupanje čak i prije nego što je obavijest o ustupanju dobio od ustupitelja cedenta. U svim takvim situacijama valja gledati okolnosti svakog pojedinog slučaja. Na primjer ako se cesus pouzda u puku izjavu treće osobe, bez ikakvih dodatnih dokaza koji će nedvojbeno potvrditi da je do cesije došlo, to čini na vlastitu odgovornost.³⁰ U takvoj situaciji, ako je izjava treće osobe bila lažna ili pogrešna, ispunjenjem obveze osobi koja je predstavljena kao primatelj cesionar iako to ona uistinu nije, dužnik se neće osloboditi obveze te će i dalje biti dužan ispuniti svoj dug stvarnom vjerovniku, koji u

²⁷ Klarić, Petar; Vedriš, Martin, *Građansko pravo*, Zagreb, 2012, str. 445; Gorenc, Vilim; Ćesić, Zlatko; Kačer, Hrvoje; Momčinović, Hrvoje; Pavić, Drago; Perkušić, Ante; Pešutić, Andrea; Slakoper, Zvonimir; Vidović, Ante; Vukmir, Branko, *Komentar zakona o obveznim odnosima*, Zagreb, 2005, str. 135.

²⁸ O ustupu tražbine dužnika je obvezan obavijestiti ustupitelj (cedent), a ne cesionar. Vs, Rev-222/04-2 od 20. 10. 2004. Vjerovnik je obvezan obavijestiti dužnika o učinjenom ustupu, ali to nije uvjet za valjanost ugovora o cesiji. Ps, Pž-3105/93 od 14. prosinca 1993. www.iusinfo.hr (posljednji posjet 5. 10. 2016.).

²⁹ Markovinović, *Ugovor o cesiji*, op. cit. (bilj. 3), str. 190

³⁰ *Ibid.*

stvarnosti nije ni izvršio cesiju. Tek ako primatelj cesionar, koji to u stvarnosti uistinu i jest, ili neka treća osoba dostavi dužniku cesusu obavijest o cesiji uz pisanu ispravu o cesiji ili uz neki drugi vjerodostojan dokaz da je tražbina uistinu ustupljena, trebalo bi smatrati da je dana valjana notifikacija te da proizvodi učinke propisane u ZOO-u³¹ te da je iz takve obavijesti dužnik cesus doznao za cesiju.

Pravila o notifikaciji sadržana su i u par. 409. njemačkog *Bürgerliches Gesetzbuch* (dalje: BGB)³² pod naslovom *Abtretungsanzeige*. Prema odredbi iz tog paragrafa, kad vjerovnik obavijesti dužnika da je prenio tražbinu, on mu mora naspram sebe uvažiti takav prijenos, čak i ako on ne uslijedi ili je bez učinka.³³ Iz navedenog se može uočiti da notifikacija nije obveza, nego mogućnost starog vjerovnika cedenta. Također ako cedent dade cesionaru pisanu ispravu o cesiji i ovaj je potom predoči cesusu, i to će se smatrati valjanom notifikacijom.³⁴ I u par. 410 BGB-a dalje se uređuju situacije u kojima je dužnik cesus dužan ispuniti tražbinu na zahtjev novog vjerovnika cesionara ako mu ovaj predoči ispravu o cesiji koju mu je prethodno izdao stari vjerovnik cedent.³⁵

Drugačiji pristup primijenjen je u austrijskom Općem građanskom zakoniku (dalje: ABGB).³⁶ Ondje nije izričito propisana cedentova obveza da obavijesti dužnika cesusa o cesiji. No prema par. 1395. dužnik se oslobađa svoje obveze ako plati starom vjerovniku cedentu ili s njim na drugi način razriješi svoju obvezu, odnosno pogodi se s njim na drugi način, sve dok mu ne bude poznat cesionar.³⁷ Koristeći se izrazom “dok mu ne bude poznat primatelj”, ABGB je, jednako kao i ZOO, otvorio put i drugim načinima saznanja o obavljenoj cesiji. Međutim sintagma “ili se s njim pogodi na drugi način” mogla bi povlačiti za sobom nepoštenje cedenta jer pogađanje nužno znači dvostrano očitovanje volje, što cedent ne bi smio činiti. Naime cedent s ustupljenom tražbinom ne može više disponirati budući da je prešla na cesionara pa se o njoj više ne može ni pogađati s cesusom (sličan problem pojavljuje se kod višestrukog ustupanja u čl. 83. ZOO-a).³⁸

Sličnu koncepciju notifikacije prihvatio je i francuski *Code Civil* (dalje: CC).³⁹ U čl. 1691. CC-a propisano je da cesus, ako je prije priopćenja o cesiji od strane cedenta ili cesionara podmirio tražbinu cedentu, biva oslobođen svoje obveze. CC za notifikaciju koristi jednu

³¹ *Ibid.*

³² *Bürgerliches Gesetzbuch* (BGB: zadnja izmjena 2016. godine). Cesija je u njemačkom BGB-u uređena u par. 398.–413. <http://www.gesetze-im-internet.de/bgb> (posljednji pristup 5. 10. 2016.).

³³ *Zeigt der Gläubiger dem Schuldner an, dass er die Forderung abgetreten habe, so muss er dem Schuldner gegenüber die angezeigte Abtretung gegen sich gelten lassen, auch wenn sie nicht erfolgt oder nicht wirksam ist.* § 409. BGB-a.

³⁴ Detaljnije v. Prütting, Hanns; Wegen, Gerhard; Weinreich, Gerd, *BGB: Kommentar*, Köln, 2016, str. 757.

³⁵ Detaljnije v. Markovinović, *Ugovor o cesiji, op. cit.* (bilj. 3), str. 191.

³⁶ *Allgemeines bürgerliches Gesetzbuch* (ABGB; zadnja izmjena 2016. godine). <https://www.ris.bka.gv.at> (posljednji posjet 5. 10. 2016.). Cesija je u austrijskom ABGB-u uređena u par. 1392.–1399.

³⁷ Detaljnije v. Koziol, Helmut; Bydlinski, Peter; Bollenberger, Raimund (eds.), *Kurzkommentar zum ABGB - Allgemeines bürgerliches Gesetzbuch*, Beč, 2010, str. 1651-1661.

³⁸ Torjanac, Jan; Trkanjec, Matej; Omazić, Ante, „Promjena subjekata u obveznopравnim odnosima“, *Hrvatska pravna revija*, br. 3, Zagreb, 2014, str. 8.

³⁹ *Code civil* (CC zadnja izmjena 2016. godine) <https://www.legifrance.gouv.fr> (posljednji posjet 5. 10. 2106.). Cesija je u francuskom CC-u uređena u čl. 1689.-1701.

zanimljivu jezičnu složenicu - *signifié le transport au débiteur*. Naime francuski glagol *signifier* prevodi se hrvatskim glagolom priopćiti.⁴⁰ Ako pogledamo sve sinonime pojma notificirati (v. *supra*), vidjet ćemo da pojam priopćiti pripada jednima od njih. Vezano uz pitanje osobe koja dužniku upućuje notifikaciju o cesiji, francuski CC ne pravi nikakvu razliku između cedenta i cesionara te obojica mogu obavijestiti dužnika o cesiji.⁴¹

Usporedbom navedenih nacionalnih građanskih propisa o pitanju notifikacije uočavaju se male razlike u uređivanju obveze obavješćivanja dužnika. Sadržajno gledano, jedna je bitna razlika između ZOO-a i svih ostalih obrađenih nacionalnih propisa – ZOO je naime jedini od navedenih propisa koji izrijekom navodi da je cedent dužan cesusa obavijestiti o obavljenom ustupu. Ni u jednom od preostalih ovdje obrađenih nacionalnih propisa ne postoji izrijekom propisana obveza notifikacije dužnika.

S obzirom na to da su u uvodu spomenuti međunarodni instrumenti usmjereni na unifikaciju određenih pravila obveznog prava, među ostalim i pravila o cesiji, treba obratiti pozornost i na to kako je notifikacija ondje propisana. Tako Konvencija UN-a o cesiji tražbina u međunarodnoj trgovini iz 2001. godine u čl. 13. govori o pravu obavješćivanja dužnika. Tim je člankom propisano da, osim ako nije drukčije dogovoreno između cedenta i cesionara, i cedent i cesionar mogu cesusa obavijestiti o cesiji i dati mu upute o načinu plaćanja, ali nakon davanja obavijesti samo cesionar može zahtijevati isplatu.⁴² Nadalje Načela europskog ugovornog prava⁴³ iz 2002. godine⁴⁴ u čl. 11:303 propisuju da je dužnik dužan izvršiti svoju obvezu cesionaru samo ako je primio pisanu obavijest cedenta ili cesionara koja razumno identificira cediranu tražbinu i zahtijeva da dužnik ispuní obvezu cesionaru. Jednako tako, prema UNIDROIT-ovim načelima za međunarodne trgovačke ugovore iz 2010. godine⁴⁵ u čl. 9.1.10 propisano je da se dužnik, dok ne dobije obavijest bilo od cedenta bilo od cesionara, može osloboditi obveze ispunjenjem obveze cedentu. Međutim nakon obavijesti može se osloboditi obveze samo ispunjenjem cesionaru.

⁴⁰ Maixner, Rudolf, *Francusko-hrvatski i hrvatsko-francuski rječnik*, Zagreb, 2007, str. 609.

⁴¹ Detaljnije vidi Jeuland Emmanuel, *Droit des obligations*, Pariz, 2009, str. 155-156.

⁴² *United Nations Convention on the Assignment of Receivables in International Trade* (New York, 2001). <https://www.uncitral.org> (posljednji posjet 5. 10. 2016.).

⁴³ Načela europskoga ugovornog prava rezultat su rada Komisije za europsko ugovorno pravo, koja je osnovana na inicijativu profesora Ole Landa iz Kopenhagena (Landova komisija); stoga su poznata i pod nazivom Landova načela. Načela europskoga ugovornog prava imaju tri dijela, koja su nastajala u više stadija. Prvi je dio nastajao u razdoblju od 1982. do 1995. godine i obuhvaća 59 članaka. Drugi je dio nastajao u razdoblju od 1992. do 1999. godine i obuhvaća 73 članka. Treći je dio nastajao u razdoblju od 1997. do 2002. godine i obuhvaća 69 članaka. Više u Petrić, Silvija, „Uvod u načela europskog ugovornog prava (Landova načela)“, *Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci*, vol. 29, br. 1, Rijeka, 2008.

⁴⁴ *The Principles Of European Contract Law* (2002) <http://www.jus.uio.no/lm/eu> (posljednji posjet 5. 10. 2016.).

⁴⁵ UNIDROIT *principles on international commercial contracts* (2010), <http://www.unidroit.org/publications> (posljednji posjet 5. 10. 2016.).

4. UČINCI NOTIFIKACIJE

Čini se da nema onih koji se neće složiti s tim da je ugovor o cesiji konsenzualan te da postaje perfektan u trenutku sporazuma između cedenta i cesionara (prihvatom ponude, bez ikakve tradicije). Premda kod cesije susrećemo tri osobe, cesija je dvostran, a ne trostran pravni posao. To znači da za perfekciju ugovora o cesiji nije potreban pristanak dužnika cesusa, ali je cedent dužan obavijestiti dužnika o izvršenom ustupanju.⁴⁶ Prema navedenom jasno je da notifikacija nema konstitutivni učinak na nastanak samog ugovora o cesiji.⁴⁷ Notifikacija postoji zato da bi dužnik cesus doznao da se vjerovnik njegova duga promijenio te da mora tražbinu ispuniti primatelju cesionaru.⁴⁸ Dakle notifikacija je usmjerena na zaštitu novog vjerovnika, primatelja tražbine. S druge strane notifikacijom se štiti i dužnik na način da se ispunjenjem oslobađa svoje obveze čak i onda kad je došlo do cesije, ali on o njoj nije bio obaviješten niti je o njoj na drugi način doznao. Dužnik putem nje doznaje kome je zapravo dužan jer “nakon cesije cjelokupne tražbine dotadašnji vjerovnik i dužnik više nisu u pravnom odnosu te cedent više nema aktivnu legitimaciju tražiti izvršenje dužne činidbe od dužnika.”⁴⁹ Prema ZOO-u svi učinci zaštite dužnika neposredno su vezani uz njegovo znanje o cesiji. Naime nije posljedica notifikacije da ugovor o cesiji započinje proizvoditi učinak prema dužniku cesusu, nego da on gubi pravo pozivati se na zaštitna pravila koja mu omogućuju da se oslobodi ispunjenjem pogrešnoj osobi.⁵⁰

“Neznanje dužnika o izvršenoj cesiji temeljem zakonskih odredbi se pretpostavlja, a dužnost dokazivanja suprotnog, tj. da je dužnik bio obaviješten o izvršenoj cesiji, leži na primatelju (cesionaru).⁵¹” Podmiri li cesus, nakon što je bio obaviješten o cesiji, tražbinu cedentu umjesto cesionaru, da bi se oslobodio svoje obveze, morat će dokazati da je cesija ništetna ili da postoje drugi razlozi zbog kojih nije došlo do prijenosa tražbine na cesionara.⁵² U protivnome morat će još jednom istu tražbinu ispuniti primatelju cesionaru. Tu postoji realan problem kako ostvariti povrat plaćenog od ustupitelja cedenta. Naime, kao što je uvodno napomenuto, prema čl. 1112/1 ZOO-a, propisanom u okviru pravila o stjecanju bez osnove, onaj tko izvrši isplatu znajući da nije dužan platiti

⁴⁶ Klarić, Vedriš, *op. cit.* (bilj. 27), str. 445.

⁴⁷ Obavijest o izvršenom ustupanju nije bitna za valjanost ugovora o cesiji. Visoki Trgovački sud RH, Pž-3809/94 od 9. srpnja 1996.; Vrhovni sud RH, Rev 1559/01 od 12. rujna 2001. <http://www.iusinfo.hr> (posljednji posjet 5. 10. 2016.).

⁴⁸ Kao institut notifikacija se pojavljuje kod različitih varijanata i pojavnih oblika cesije. Primjer za to bio bi i kod tzv. fiducijarne ili inkaso-cesije. Kod te varijante cesije „cedent ne ustupa svoju tražbinu radi darovanja, kredita, podmirjenja neke obveze ili sl. Radi se zapravo o cesiji u funkciji naplatnog naloga, pri čemu cesionar postaje ovlaštenikom tražbine i ostvaruje ju, tj. naplaćuje, u svoje ime, a za cedentov račun. Međutim, motiv ustupanja je za cesusa pravno nevažan. Važno je jedino, kod ove i kod ostalih cesija, obavijestiti cesusa o izvršenom ustupanju, kako bi znao prema kome je obavezan ispuniti činidbu, odnosno kome treba platiti.” V. Giunio, Miljenko, „Inkaso cesija - u povodu tumačenja državnih punomoći bankama“, *Informator*, 6148, 6. 2. 2013., str. 13.

⁴⁹ Čuveljak, Jelena, „Ugovor o cesiji“, *Hrvatska pravna revija*, 2003, str. 37.

⁵⁰ Markovinović, *op. cit.*, str. 194

⁵¹ Raffaelli, Bogoljub, „Ustupanje potraživanja ugovorom – cesija“, *Hrvatska gospodarska revija*, 2000, str. 77.

⁵² Markovinović, *Ugovor o cesiji, op. cit.* (bilj. 3), str. 197.

nema pravo zahtijevati vraćanje, osim ako je zadržao pravo na povrat, ako je platio da bi izbjegao prisilu ili ako isplata duga zavisi od ispunjenja uvjeta. U pogledu kombinacije instituta stjecanja bez osnove i cesije dakle zaseban je problem prema kojoj bi osobi cesus trebao usmjeriti kondikcijski zahtjev. Tako ga može usmjeriti prema cesionaru, kao osobi koja je neposredno od njega primila ispunjenje, ili prema cedentu.⁵³ Poredbenopravno gledano, susreću se oba rješenja. „Tako je vladajuće stajalište u njemačkoj pravnoj književnosti i sudskoj praksi da se kondikcijski zahtjev treba postaviti prema cedentu. Međutim, u njemačkoj pravnoj doktrini takvo je stajalište izvrgnuto i kritici. U engleskom pravu nema izravnog odgovora na pitanje od koga cesus kondicira. Jedino se za austrijsko pravo može jasno ustvrditi da je u navedenim slučajevima pasivno legitimiran cesionar, iako se i u austrijskoj doktrini nailazi na suprotne stavove.“⁵⁴

I u drugim nacionalnim propisima notifikacija proizvodi slične učinke. Tako prema čl. 1691. francuskog CC-a cesus biva oslobođen obveze ako je svoj dug podmirio prema cedentu prije nego što je bio obaviješten o ustupu.⁵⁵ *Ad argumentum a contrario*, ako je cesus ispunio svoju tražbinu starom vjerovniku cedentu, a bio je obaviješten o cesiji, njegova obveza i dalje postoji te će biti obvezan ispuniti je još jednom cesionaru. Nadalje u par. 407. njemačkog BGB-a uređuje se da cesionar mora priznati dužnikovo ispunjenje tražbine cedentu i nakon cesije osim ako je dužnik u trenutku ispunjenja znao da je tražbina bila prenesena na novog vjerovnika cesionara. Dakle i prema njemačkom BGB-u notifikacija onemogućuje dužniku da tražbinu ispuni cedentu te se time oslobodi svoje obveze.⁵⁶ Ovdje je zanimljiva nomotehnika u čl. 407. njemačkog BGB-a, u kojem se uređuje da je dužnost cesionara trpjeti ispunjenje tražbine cedentu ako cesus nije znao za ustup. Dakle učinak notifikacije uređen je s aspekta cesionara, koji je u situacijama u kojima je došlo do cesije, a nije došlo do notifikacije, zapravo jedina oštećena strana. Slično tome ZOO propisuje da je ispunjenje cedentu prije notifikacije pravovaljano i oslobađa dužnika obveze, ali samo ako nije znao za ustupanje cesije. Inače obveza ostaje i on ju je dužan ispuniti. I u austrijskom ABGB-u, u već citiranom par. 1395., propisano je da ugovorom o cesiji nastaje novi obveznopravni odnos samo između cedenta i cesionara, a ne između cesionara i dužnika cesusa.⁵⁷ Slijedom toga prema istom paragrafu dužnik je ovlašten platiti starom vjerovniku ili se o ispunjenju svoje obveze s njime na drugi način sporazumjeti sve dok ne dozna za cesiju.

⁵³ Markovinović, Hrvoje, „Stjecanje bez osnove i cesija“, *Pravo u gospodarstvu*, 4, 2006, str. 293.

⁵⁴ *Ibid.*

⁵⁵ Detaljnije vidi Jeuland, *op. cit.* (bilj. 41), str. 106.

⁵⁶ Detaljnije v. Krüger, Wolfgang; Bachmann, Gregor; Basedow, Jürgen; Bydlinski, Peter; Emmerich, Volker; Ernst, Wolfgang; Fetzner, Rhona; Finkenauer, Thomas; Fritsche, Jörn; Gaier, Reinhard; Gottwald, Peter; Grundmann, Stefan; Habersack, Mathias; Kanzleiter, Rainer; Kieninger, Eva-Maria; Oetker, Hartmut; Schlüter, Martin; Schubert, Claudia; Wendehorst, Christiane; Würdinger, Markus; Wurmnest, Wolfgang; Klie, Christian, *Münchener Kommentar zum Bürgerlichen Gesetzbuch: BGB Band 2: Schuldrecht Allgemeiner Teil §§ 241-432*, München, 2015, str. 2713.

⁵⁷ Detaljnije v. Dullinger, Silvia, *Bürgerliches Recht_ Band II Schuldrecht Allgemeiner Teil*, Beč, 2010, str. 113-120.

Iz analize se može zaključiti da je u pogledu učinaka notifikacije i mogućnosti ispunjenja cedentu, odnosno cesionaru, prije, odnosno poslije notifikacije, postoji ujednačeno stajalište u svim ovdje analiziranim nacionalnim propisima.

Međutim slijedom klasične latinske izreke *nulla regula sine exceptione*⁵⁸ i ovdje postoji iznimka prema kojoj notifikacija ima konstitutivan učinak za cesiju. Riječ je o slučaju višestrukog ustupanja tražbine, odnosno višestruke cesije, institutu uređenom čl. 83. ZOO-a. Prema tim odredbama, ako je vjerovnik sukcesivno ustupio istu tražbinu raznim osobama, tražbina pripada onome primatelju cesionaru o kojem je ustupitelj cedent prvo obavijestio dužnika cesusa ili onome koji se prvi javio dužniku cesusu. Notifikacija je prema toj odredbi dakle posredno postala sastavnim dijelom ugovora o cesiji.^{59, 60} Ujedno je izniman primjer u hrvatskom obveznom pravu, gdje neki drugi institut ima prednost pred načelom prvenstva u stjecanju – prioritet obavljene notifikacije ispred ugovorene cesije.⁶¹ No višestruko ustupanje može proizvesti i sasvim drugu vrstu problema. Što na primjer ako je došlo, sukladno višestrukom ustupanju, i do višestrukih notifikacija? Izgleda da bi u tom slučaju prednost trebala imati ranija notifikacija. Naravno, u svakom kontekstu višestruke cesije trebalo bi se primijeniti opće pravilo o zaštiti savjesnosti i poštenja, koje je propisano u čl. 4. ZOO-a i prema kojem su u zasnivanju obveznih odnosa i ostvarivanju prava i obveza iz tih odnosa sudionici dužni pridržavati se načela savjesnosti i poštenja. To se načelo npr. izrijeком spominje i u čl. 125. Zakona o vlasništvu i drugim stvarnim pravima,⁶² u kojem se uređuje višestruko otuđenje iste nekretnine. Poredbenopravno gledano, "austrijska pravna nauka zastupa mišljenje da je samo prvo ustupanje valjano te da je samo prvi cesionar stekao pravo prema dužniku, a ne i ostali na koje bi kasnije cedent prenio potraživanje."⁶³ Slično stajalište ima i BGB, koji međutim, za razliku od austrijskog prava, poznaje i koncept savjesnog dužnika. Tako je u par. 408. BGB-a propisano da se dužnik može osloboditi svoje obveze ukoliko je obvezu ispunio drugom cesionaru, a ne onom kojem je tražbina prvotno cedirana, samo ako nije znao niti je mogao znati za prethodno izvršena ustupanja.⁶⁴ Zanimljivo je da CC u svojim odredbama o cesiji (čl. 1689.-1701.) ne sadrži odredbu o višestrukom ustupanju. Međutim UNIDROIT-ova načela u čl. 9.1.11. navode da se cesus, ako je isto pravo cedent ustupio dvojici ili većem

⁵⁸ Nema pravila bez iznimaka; u: Doroghy, Zvonimir, *Blago latinskog jezika*, Zagreb, 1986, str. 241.

⁵⁹ U takvim višestrukim ustupanjima (sukcesivna cesija) zakonodavac je obavješćivanju dao dodatnu (konstitutivnu) ulogu, ne samo u odnosu između cedenta i cesionara nego i u odnosu na sam ugovor između njih. V. Gorenc, Vilim, „Ustupanje potraživanja (cesija) kao sredstvo podmirjenja duga“, *Pravo i porezi*, 11, 2000, str. 21.

⁶⁰ "Ovo pravilo vrijedi bez iznimke kod ustupanja vrijednosnih papira na donositelja jer se tamo pravo prenosi predajom papira." V. Vučić, Petar, „Neki načini namirenja obveza“, *Računovodstvo i financije*, 4, 1990, str. 49.

⁶¹ Gorenc *et. alii.*, *op. cit.* (bilj. 27), str. 136.

⁶² NN 91/96, 68/98, 137/99, 22/00, 73/00, 129/00, 114/01, 79/06, 141/06, 146/08, 38/09, 153/09, 143/12, 152/14.

⁶³ Bikić, Abdein, „Prigovori dužnika kod ugovornog ustupanja potraživanja prema bosanskom, njemačkom i austrijskom pravu“, *Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci*, Suppl., br. 3, 2003, str. 565.

⁶⁴ § 408/1 BGB-a: "Wird eine abgetretene Forderung von dem bisherigen Gläubiger nochmals an einen Dritten abgetreten, so finden, wenn der Schuldner an den Dritten leistet oder wenn zwischen dem Schuldner und dem Dritten ein Rechtsgeschäft vorgenommen oder ein Rechtsstreit anhängig wird, zugunsten des Schuldners die Vorschriften des § 407 dem früheren Erwerber gegenüber entsprechende Anwendung."

broju cesionara, oslobađa obveze ukoliko je obvezu ispunio onome tko ga je najprije obavijestio o ustupanju. Slično uređenje sadrže i Načela europskog ugovornog prava u čl. 11:401. Tim je člankom uređeno da u slučajevima višestrukog ustupanja onaj cesionar o kojem je cesus prvo obaviješten ima prednost pred svim prethodnim cesionarima samo ukoliko u trenutku ustupa cesionar nije znao niti je mogao znati za prethodna ustupanja.

Posebno je pitanje od kojeg trenutka notifikacija proizvodi opisani učinak, od trenutka prispjeća dužniku cesusu ili je za to potrebno da se cesus i upozna sa sadržajem upućene obavijesti.⁶⁵ Vezano uz to pitanje neki primjenjuju načelo saznanja, koje je prihvaćeno u njemačkom pravu i koje govori o tome da dužnik mora biti upoznat sa sadržajem notifikacije. Nije dovoljno da je samo primi, odnosno da mu bude dostavljena. Takvo je stajalište u skladu s ciljem notifikacije kao instituta kojim se obavještava dužnik i podredno štiti njegova pozicija. Relevantan je upravo sadržaj notifikacije, a ne sama činjenica njezinog slanja ili zaprimanja. Prema načelu primitka, koje je prihvaćeno u hrvatskom pravu,⁶⁶ učinak notifikacije vezuje se uz sam primitak, bez utvrđenja o tome kada je cesus doznao za njezin sadržaj ili kada mu je notifikacija upućena.⁶⁷ Primjena tog načela može međutim biti problematična s obzirom na potreban sadržaj notifikacije koji bi je činio dostatnom.

“U njemačkom pravu izričita odredba ne postoji, ali je u pravnoj književnosti jedinstveno stajalište o tome da se takav zaključak nameće iz odredbe par. 407. BGB prema kojoj dužniku šteti samo pozitivno znanje za cesiju. Primitak obavijesti nije dovoljan da naruši cesusov položaj. U austrijskom pravu vladajuće je mišljenje u pravnoj književnosti da notifikacija proizvodi učinak u trenutku primitka.”⁶⁸ ⁶⁹ Francusko pravo, iako jasno uređuje pitanja učinaka notifikacije u čl. 1690. CC-a, nigdje izriječno ne navodi od kojeg točno trenutka ti učinci nastupaju.⁷⁰

Za razliku od nacionalnih zakonodavstava, trenutak od kojeg notifikacija proizvodi učinak jasno je određen u međunarodnim instrumentima. Tako UNIDROIT-ova načela u čl. 9.1.10 navode da se dužnik od trenutka kad dobije obavijest obveze oslobađa samo ako ju je ispunio cesionaru. Sličnu odredbu sadrži i Konvencija UN-a o cesiji tražbina u međunarodnoj trgovini u čl. 16. Ondje je propisano da obavijest o cesiji proizvodi učinak od trenutka kad ju je cesus zaprimio. Sličnu odredbu u čl. 11:303 sadrže i Načela europskog ugovornog prava.

⁶⁵ Markovinović, *Ugovor o cesiji*, op. cit. (bilj. 3), str. 198.

⁶⁶ *Ibid.*

⁶⁷ Isto Kačer, Hrvoje; Radolović, Aldo; Slakoper, Zvonimir, *Zakon o obveznim odnosima s komentarom*, Zagreb, 2006, str. 110.

⁶⁸ Markovinović, *Ugovor o cesiji*, op. cit. (bilj. 3), str. 198.

⁶⁹ Detaljnije vidi Krüger; Bachmann; Basedow; Bydlinski; Emmerich; Ernst; Fetzer; Finkenauer; Fritsche; Gaier; Gottwald; Grundmann; Habersack; Kanzleiter; Kieninger; Oetker; Schlüter; Schubert; Wendehorst; Würdinger; Wurmnest; Klie, op. cit. (bilj. 56), str. 2713.

⁷⁰ Jeuland, op. cit. (bilj. 41), str. 288.

5. PRISTANAK DUŽNIKA CESUSA

U okviru analize notifikacije može se postaviti i pitanje potrebe pristanka dužnika na cesiju. Prema dosadašnjoj analizi jasno je da pristanak dužnika u načelu nije potreban. Razloga za takvo uređenje svakako ima više. Jedan među njima sastoji se u tome što se sam položaj dužnika uslijed cesije uopće ne mijenja. To je promjena vjerovnika u obveznopravnom odnosu, a ne promjena dužnika. Nadalje osnovno pravilo kod cesije u odnosu na dužnika jest to da ga cedent ne smije cesijom staviti u gori položaj.⁷¹ Dužnik i dalje ostaje dužnik iste tražbine. Njegova se obveza uslijed cesije ne smanjuje niti se povećava. Jedino što se cesijom mijenja jest osoba vjerovnika kojemu dužnu tražbinu mora ispuniti. Dodatno, sukladno čl. 84/2 ZOO-a, dužniku je omogućeno da novom vjerovniku cesionaru, osim prigovora koji ima prema njemu samome, ističe i one prigovore koje je mogao istaknuti starome vjerovniku cedentu do trenutka kada je doznao za cesiju.⁷² Takvo uređenje rezultat je činjenice da ustupanje ne smije imati za posljedicu dovođenje dužnika (cesusa) u gori položaj. Slijedom navedenoga on može isticati: "a) Prigovore koje je mogao istaknuti cedentu do časa kad je saznao za ustupanje, i to: one koji se tiču ustupljenog potraživanja i one koje ima prema cedentu, a nisu u vezi s ustupljenim potraživanjem; b) Prigovore koji se tiču valjanosti ugovora o cesiji, ako oni nisu pridržani strankama; c) Prigovore koje ima prema cesionaru bilo u vezi s ustupljenim potraživanjem bilo bez veze s njim."⁷³ Tu treba izuzeti sve one prigovore prema cedentu koji su vezani uz samu osobu cedenta i ne mogu se kao takvi istaknuti nikome drugome, pa ni cesionaru. Kao još jedan razlog zbog kojeg pristanak dužnika na cesiju nije potreban može se istaknuti i postojanje notifikacije. Valja smatrati da je uređenjem notifikacije postignuta dovoljna razina pravne sigurnosti u pogledu zaštite dužnika. Ako je notifikacija jasna i pouzdana, ne bi smjelo biti nedoumica oko saznanja za cesiju i osobu novog vjerovnika kojemu treba ispuniti tražbinu.

Međutim u poslovnoj praksi uvriježeno je postalo da cesus supotpisuje ugovor o cesiji, a to se može učiniti na dva načina. "Prema jednom, cesus ugovor potpisuje uz navođenje opaske da se to čini u svrhu obavještavanja. Prema drugom, cesus potpisuje ugovor o cesiji dajući pritom svoj pristanak na cesiju. Ne navede li ništa, valja predmnijevati da je time dao svoj pristanak na cesiju, jer bi potpis na ugovoru, u izostanku drukčije naznake, trebao imati učinak suglasnosti s onime što se potpisuje."⁷⁴ Cesusov potpis također je važan zbog pravne sigurnosti. Naime "praksa pokazuje korisnost cesusovog potpisa na ugovoru o cesiji radi izbjegavanja nepotrebnih problema kod izvršavanja ugovora te radi neupitnog dokaza da je cesus upoznat s promjenom vjerovnika."⁷⁵ Takav način davanja suglasnosti

⁷¹ Klarić, Vedriš, *op. cit.* (bilj. 27), str. 447

⁷² „Cesus ima pravo prigovora prema cesionaru ako: a) ima tražbinu prema cesionaru; b) ima dospjelu tražbinu prema cedentu do primitka obavijesti o izvršenom ustupanju; c) ima nedospjelu tražbinu prema cedentu, ali koja dospijeva do datuma ispunjenja ustupljene tražbine.” V. Zalkoper, Domagoj, „Obračunski načini plaćanja - prijeboj i cesija”, *Financije i računovodstvo*, 4, 2007, str. 47.

⁷³ Grbin, Ivo, „Ustupanje potraživanja ugovorom (cesija)”, *Zakornost* (45), 9-10, 1991, str. 1047.

⁷⁴ Markovinović, Hrvoje, „Podmirenje tražbine cesijom”, *Zbornik Susreta pravnika Opatija '09*, 2009, str. 351.

⁷⁵ Zalkoper, Domagoj, „Obračunski načini plaćanja - cesija, asignacija i preuzimanje duga”, *Financije i računovodstvo*, 9, 2011, str. 30.

cesusa za sobom povlači i ograničenje cesusa u mogućnosti isticanja prigovora, a što je potvrđeno i u sudskoj praksi.⁷⁶

Nadalje ugovorne strane uvijek imaju mogućnost, po načelu dispozitivnosti, već pri sklapanju samog ugovora ili kasnije ugovoriti klauzulu o zabrani cesije, tzv. *pactum de non cedendo*. Riječ je o klauzuli koja se može ugovoriti na dva načina pa sukladno tome obvezuje vjerovnika da svoje tražbine prema dužniku ili uopće ne smije ustupati, što se naziva apsolutnom zabranom cesije, ili smije ustupati samo uz pristanak dužnika, što se naziva relativnom zabranom cesije.⁷⁷ Ta je mogućnost uređena u čl. 80/2 ZOO-a, gdje stoji da ugovor o ustupanju nema učinak prema dužniku ako su on i vjerovnik ugovorili da ovaj neće moći prenijeti tražbinu na drugoga ili da je neće moći prenijeti bez dužnikova pristanka. U njemačkom pravnom sustavu izrijekom je propisana zabrana cediranja u par. 399. BGB-a, kojim je propisano da se tražbina ne može prenijeti ako se činidba ne može ispuniti drugome osim prvotnom vjerovniku, a da se time ne promijeni njezin sadržaj, te ako je cesija isključena ugovorom s dužnikom.⁷⁸ U austrijskom pravu nema zakonske odredbe koja uređuje učinak sporazuma o zabrani cesije. Stajalište je sudske prakse da je takav sporazum dopušten te da ima apsolutni učinak, tj. da je ništetna cesija protivna takvu sporazumu. Stajalište se temelji na načelu autonomije ugovornih strana. Sloboda ugovaranja dopušta da se tražbina kreira kao neprenosiva. Budući da je tražbina lišena jednog svoga svojstva, zabrana cediranja djeluje prema svima.⁷⁹ Slično kao i u austrijskom pravu, francuski CC izrijekom ne uređuje zabranu ustupanja tražbine, nego je ona produkt sudske prakse i pravne književnosti.⁸⁰ Posebno je zanimljivo uređenje u ABGB-u. Naime u par. 1396.a u pogledu zabrane cesije propisano je kako je sporazum o zabrani cesije između trgovaca podložan restriktivnoj kontroli. Takve zabrane cesije obvezuju samo ako su rezultat individualnih dogovora i nisu učinjene na očitu štetu vjerovnika, uvažavajući sve okolnosti konkretnog slučaja. Nadalje zabrana cesije između trgovaca u pravilu ima samo relativan učinak. Naime zabrana cesije koja je na valjan način ugovorena između trgovaca nije protivna valjanosti ustupa u odnosu na cesionara. Dužnik po pravilu može nakon obavijesti o cesiji svoju obvezu ispuniti samo cesionaru. Međutim smatrat će se da je dužnik svoju obvezu ispunio s oslobađajućim učinkom ako je pritom postupio s običnom nepažnjom. S druge strane ako cedent postupi protivno valjanoj zabrani cesije, dužniku u svakom slučaju pripada pravo na naknadu štete prema cedentu. Međutim dužnik nije ovlašten istaknuti taj prigovor prema cesionaru jer ne odgovara dužniku zbog toga što je znao za zabranu cesije. Time se isključuje odgovornost cesionara zbog zadiranja u ugovornu poziciju treće osobe, odnosno namjernog sudjelovanja kod povrede ugovora. Ukoliko su stranke imale ugovornu kaznu predviđenu za slučaj povrede ugovornih odredaba o zabrane cesije, tu kaznu sud može smanjiti prema slobodnoj ocjeni.

⁷⁶ Presuda Visokog trgovačkog suda Republike Hrvatske od 27. 12. 2007. godine, Pž-6685/04; <http://www.iusinfo.hr> (posljednji posjet 5. 10. 2016.)

⁷⁷ Slakoper, Gorenc, *op. cit.* (bilj. 22), str. 457.

⁷⁸ Detaljnije v. Prütting; Wegen; Weinreich; *op. cit.* (bilj. 34), str. 765.

⁷⁹ Markovinović, *Ugovor o cesiji*, *op. cit.* (bilj. 3), str. 92.

⁸⁰ Jeuland, *op. cit.* (bilj. 21), str. 155.

Međutim važno je napomenuti kako se odredba čl. 1396a ne primjenjuje na one zabrane cesije koje ugovaraju javnopravne ustanove.^{81, 82}

U pogledu zabrane cesije međunarodnim pravilima ona se javlja u čl. 9. Konvencije UN-a o ustupu tražbina u međunarodnoj trgovini, kojim je propisano da je cesija valjana usprkos bilo kakvu dogovoru između cedenta i cesusa, ali i bilo kojeg cesionara, kojim se ograničava mogućnost cedenta da ustupi tražbinu.⁸³ Razmjerno sličnu odredbu sadrže i UNCITRAL-ova načela u čl. 9.1.9., u kojem je propisano da je valjana cesija novčane tražbine unatoč činjenici da je protivna dogovoru između cedenta i cesusa kojim bi se takva radnja ograničavala. Nadalje cesija nenovčane tražbine protivna dogovoru o necediranju između cedenta i cesusa valjana je samo ako cesionar u trenutku sklapanja ugovora o cesiji nije znao niti je morao znati za sporazum. Ukoliko je cesija valjana, cedent može cesusu odgovarati za povredu ugovora. Jednako tako Načela europskog ugovornog prava u čl. 11:301 propisuju da cesija protivna ugovornoj zabrani ustupanja ne proizvodi učinke prema cesusu osim: a) ako je cesus dao pristanak, b) ako cesionar nije znao niti je morao znati za zabranu ili c) ako je riječ o cesiji budućih novčanih tražbina.^{84, 85}

Posebno se još treba osvrnuti na slučaj kada vjerovnik, unatoč prethodno ugovorenoj klauzuli o zabrani ustupanja tražbine, odnosno ustupanja tražbine bez pristanka dužnika, tražbinu ugovorom o cesiji prenese na drugu osobu. U tome slučaju cesus ima mogućnost ispuniti tražbinu cedentu prije notifikacije i poslije nje te biti oslobođen obveze. Razlog tomu je jasan: s obzirom na to da je pristanak dužnika konstitutivan element ugovora o cesiji, svaki ugovor o cesiji bez tog pristanka bez pravnog je učinak, tj. ništetan. No ako dođe do toga da cesus želi podmiriti tražbinu, a cedent odbija primiti ispunjenje, postoji jednostavan izlaz - "dužnik se može svoje obveze osloboditi polaganjem kod suda."⁸⁶ Zanimljivo je u ovom slučaju vidjeti kako *pactum de non cedendo* oduzima notifikaciji svu

⁸¹ Čl. 1396a: "(1) Eine Vereinbarung, dass eine Geldforderung zwischen Unternehmern aus unternehmerischen Geschäften nicht abgetreten werden darf (Zessionsverbot), ist nur verbindlich, wenn sie im Einzelnen ausgehandelt worden ist und den Gläubiger unter Berücksichtigung aller Umstände des Falles nicht gröblich benachteiligt. Auch ein solches Zessionsverbot steht der Wirksamkeit einer Abtretung aber nicht entgegen; sobald die Abtretung und der Übernehmer dem Schuldner bekannt gemacht worden sind, kann dieser nicht mehr mit schuldbefreiender Wirkung an den Überträger leisten, es sei denn, dass ihm dabei nur leichte Fahrlässigkeit zur Last fällt. (2) Rechte des Schuldners gegen den Überträger wegen der Verletzung eines verbindlichen Zessionsverbots bleiben unberührt, sie können aber gegen die Forderung nicht eingewendet werden. Der Übernehmer haftet dem Schuldner nicht allein deshalb, weil er das Zessionsverbot gekannt hat. (3) Die Abs. 1 und 2 gelten nicht für Zessionsverbote, die zwischen einer juristischen Person des öffentlichen Rechts oder einer von dieser gegründeten Einrichtung und einem Förderungswerber vereinbart werden."

⁸² Detaljnije vidi Grünzweig, Clemens, „Nova pravila za ugovaranje zabrane cesije u Austriji“, *Pravo i porezi*, 1, 2006. str. 44.

⁸³ Čl. 9/1 Konvencije UN-a o ustupu tražbine u međunarodnoj trgovini: "An assignment of a receivable is effective notwithstanding any agreement between the initial or any subsequent assignor and the debtor or any subsequent assignee limiting in any way the assignor's right to assign its receivables."

⁸⁴ Čl. 11:301 Načela europskog ugovornog prava: "An assignment which is prohibited by or is otherwise not in conformity with the contract under which the assigned claim arises is not effective against the debtor unless: (a) the debtor has consented to it; or (b) the assignee neither knew nor ought to have known of the non-conformity; or (c) the assignment is made under a contract for the assignment of future rights to payment of money."

⁸⁵ Detaljnije v. Markovinović, *Ugovor o cesiji*, op. cit. (bilj. 3), str. 94.

⁸⁶ Gorenc et. alii., op. cit. (bilj. 27), str. 131.

pravnu moć. Naime notifikacija kao neformalna izjava upućena dužniku u slučaju relativne zabrane cediranja, a bez pristanka dužnika, nema nikakav učinak. Razlog je jasan. Ukoliko je ugovor o cesiji ništetan, onda je svaka radnja koja proizlazi iz tog pravnog posla i u pogledu njega također ništetna.

Međutim, za razliku od ugovorne zabrane cesije, poseban je slučaj zakonske zabrane cediranja koji je (*largo sensu*) propisan u čl. 14 st. 2. Zakona o provedbi ovrhe na novčanim sredstvima.⁸⁷ Naime "ako je cedent u blokadi računa, on ne može sklapati ugovor o cesiji jer je on taj koji zatvara svoje potraživanje na način da cesijom vrši obračunsko plaćanje bez uporabe novčanih sredstava. Ipak, bez obzira na to zakonsko ograničenje u praksi su sve češći slučajevi kada ugovore o ustupanju sklapaju ustupitelji koji se nalaze u blokadi računa. No važno je napomenuti da takvi ugovori nisu pravno nevaljani, tj. oni proizvode učinak i tražbina prelazi na novog vjerovnika (cesionara), međutim za cedenta zbog povrede čl. 14. st. 2. Zakona o provedbi ovrhe na novčanim sredstvima istovremeno nastaje prekršajna odgovornost."⁸⁸ U tom slučaju u čl. 30. Zakona o provedbi ovrhe na novčanim sredstvima propisana je novčana kazna i iznosu od 50.000,00 kn do 500.000,00 kn ako ovršenik obavi obračunsko plaćanje u uvjetima blokade računa. Visokim novčanim kaznama nastoji se spriječiti izigravanje dužnikovih vjerovnika u redosljedu plaćanja jer se obveze trebaju podmirivati plaćanjem na žiro-račun. Međutim ako je poduzetnik koji je znao za postojeću blokadu računa svojeg dužnika unatoč izričitoj zabrani ipak sklopio ugovor o obračunskom plaćanju s ciljem da naplati svoja potraživanja prije drugih vjerovnika, koji bi prema redosljedu naplate s blokiranog računa trebali imati prednost pri namirenju, taj se poduzetnik može smatrati odgovornim za kazneno djelo prijevare u gospodarskom poslovanju te pomaganju u pogodovanju vjerovnika, kao i za nastalu štetu koja može proizaći iz takva ugovora.^{89, 90}

Na temelju izloženog može se zaključiti da je ujednačeno pravilo da se, osim u slučaju kada je drukčije izričito ugovoreno između vjerovnika i dužnika, pristanak dužnika ne zahtijeva za perfektnost ugovora o cesiji.

6. MJERODAVNO PRAVO ZA UGOVORE O CESIJI

Kao što je već upozoreno, u kontekstu europskog jedinstvenog tržišta, ali i šire od njega, ugovor o ustupanju tražbine, odnosno ugovor o cesiji, zauzima važno mjesto. Stoga se uređuje i u pravnim izvorima o mjerodavnom pravu u odnosima s međunarodnim elementom. Na razini Europske unije neposredni učinak u državama članicama proizvodi

⁸⁷ NN 91/10, 112/12.

⁸⁸ Zlabnik, Tajana, „Ustupanje tražbine kao način plaćanja dugova“, *Računovodstvo i financije*, 4, 2007, str. 140.

⁸⁹ Mahović Komljenović, Mirjana, „Ustupanje prava na povrat poreza sklapanjem ugovora o ustupu ili cesiji“, *Financije, pravo i porezi*, 11, 2015, str. 121.

⁹⁰ O cesiji u stečajnom postupku i ugovaranju cesije od strane stečajnog dužnika te pokušaju izigravanja stečajnih vjerovnika detaljnije v. Ljubenko, Mićo, „Pobojnost cesije stečajnog dužnika“, *Pravo u gospodarstvu*, 4, 2015, str. 623-630.

Uredba 593/2008 Europskog parlamenta i Vijeća od 17. lipnja 2008. godine o pravu koje se primjenjuje za ugovorne odnose (dalje: Rim I).⁹¹ Ta je Uredba važna ne samo iz razloga što se izravno primjenjuje na području Republike Hrvatske kao članice EU-a nego i iz razloga njezine univerzalne primjene. To znači da primjena Uredbe i njezinih odredaba može dovesti do toga da kao mjerodavno pravo bude određeno pravo Bosne i Hercegovine, koja nije država članica EU-a. Međutim univerzalna primjena nije važna samo u slučajevima gdje je mjerodavno pravo određeno temeljem autonomije stranaka nego i slučaju kad sud mora odrediti mjerodavno pravo temeljem kriterija tzv. najbliže veze.⁹²

U pogledu cesije najvažnija je odredba čl. 14/1 Uredbe Rim I. U njemu stoji da odnos između ustupitelja i primatelja na temelju dobrovoljnog ustupa tražbine ili ugovorne subrogacije s druge osobe (dužnika) podliježe pravu koje se primjenjuje na ugovor između ustupitelja i primatelja na temelju te Uredbe. Iako predmetna odredba djeluje zbunjujuće, suštinski je riječ o vrlo logičnom rješenju. Nažalost, cjelokupna nomotehnika europskog prava, a napose europskog međunarodnog privatnog prava, ozbiljno odstupa od ustaljenih nomotehničkih načela, što se može pripisati i učestalim jezičnim manjkavostima prijevoda. No ono što je propisano Uredbom Rim I može se jednostavno objasniti na primjeru: "Na osnovi ugovora zaključenog između osobe A i osobe B za isporučenu robu A ima ugovorno potraživanje. Ako A, ustupilac (cedent), ustupi to svoje potraživanje ugovorom primaocu, osobi C (cesionaru), za koji je ugovor mjerodavno francusko pravo, njihova međusobna prava i obveze – tj. između ustupioaca i primaoca – ocjenjuju se po tom istom pravu, tj. po francuskom pravu."⁹³ Uredba nadalje u čl. 14/2 navodi kako je pravo mjerodavno za ustupljenu, odnosno subrogiranu, tražbinu ujedno i pravo koje uređuje njezinu prenosivost, odnos između ustupitelja i primatelja, pretpostavke pod kojima se na prijenose može pozvati protiv dužnika te oslobađajući učinak dužnikove činidbe. Takvim se uređenjem postiže zaštita pravnog položaja dužnika te se načelo da dužnik ne smije biti doveden u gori položaj osnažuje i na razini međunarodnog privatnog prava. Međutim ono što tu Uredbu čini znatno kvalitetnijom u odnosu na njezinu prethodnicu, Rimsku konvenciju o mjerodavnom pravu za ugovorne obveze iz 1980. godine,⁹⁴ jest definiranje pojma ustupa. Uredba u čl. 14/3 definira pojam "ustupa" na način da uključuje potpuni ustup tražbine, ustup tražbine radi osiguranja te založna prava ili druga prava osiguranja tražbine. Time je otklonjena svaka sumnja na koje se vrste, tj. pojavne oblike ustupa, čl. 14. Uredbe Rim I odnosi.

⁹¹ Službeni list EU-a, L 177, 4. 7. 2008.

⁹² Detaljnije v. Van Calster, Geert, *European private international law*, Oxford, 2016, str. 211.

⁹³ Sajko, Krešimir, „Europsko međunarodno privatno pravo ugovornih obveza *de lege lata* i *ferenda*“, *Zbornik Pravnog fakulteta u Zagrebu*, 56, Posebni broj, 2006, str. 733.

⁹⁴ Službeni list Europske zajednice, C 282, od 31. 10. 1980.

7. ZAKLJUČAK

Iz provedene analize može se izvući nekoliko zaključaka te potvrditi teza o zajedničkom rimskopravnom temelju koji je determinirao veliku sličnost u pravnom uređenju cesije te posljedično i notifikacije o učinjenoj cesiji. Prema izloženom slijedi da je u hrvatskome pravu notifikacija neformalna izjava kojom ustupitelj cedent dužnika cesusa obavještava o provedenom ustupu tražbine te je od trenutka zaprimanja notifikacije dužnik u obvezi tražbinu ispuniti cesionaru, a ne cedentu. S druge strane za samo sklapanje ugovora o cesiji njegov pristanak nije potreban. Razlog zašto taj pristanak nije potreban vidi se iz analize pravnog uređenja notifikacije. Naime svaka notifikacija mora biti dostatna, tj. jasna i pouzdana. Ne smije biti sumnje u pogledu same cesije, cedirane tražbine i cesionara. Tim je informacijama dužnik cesus zaštićen na način da je upoznat sa svim promjenama koje su se dogodile u pogledu tog obveznopravnog odnosa. Nadalje cesusov se položaj cesijom ne mijenja te je on zaštićen i time što ne smije biti doveden cesijom u lošiji položaj u odnosu na onaj u kojem je bio prije cesije. S obzirom na to da notifikacija nije sastavni dio ugovora o cesiji, davanje notifikacije nije uvjet valjanosti ugovora o cesiji. Ona nema konstitutivni učinak, uz jednu iznimku. Konstitutivni učinak notifikacije postoji samo kod višestrukog ustupanja, gdje onaj kome je prvom od više cesionara dana notifikacija može od cesusa zatražiti ispunjenje tražbine.

Prema svemu je moguće zaključiti da je notifikacija više nego dovoljan instrument zaštite dužnika kod ugovora o cesiji te da davanje pristanka dužnika na ugovor o cesiji ne bi bilo svrhovito kako pravno tako ni gospodarski. Jedini slučaj u kojem je pristanak dužnika nužan jest kad je između cedenta i cesusa ugovoren *pactum de non cedendo*, i to u obliku relativne zabrane. Tada svaka cesija koja je obavljena bez pristanka dužnika biva bez učinka, a samim time biva bez učinka i svaka dana notifikacija.

U pogledu komparativnog uređenja cesija se gotovo jednako primjenjuje i uređuje kako u germanskom tako i u romanskom dijelu kontinentalnoeuropskog pravnog kruga. Jedan od razloga za to jest i to što su ti pravni poreci bili pod jakim utjecajem rimskog prava. Međutim razlozi su kompleksinji i slojevitiji od same rimskopravne tradicije. Naime cesija je višestruko prikladna za gospodarski promet i česta je kako u građanskopravnim tako i u trgovačkopravnim transakcijama. Stoga ne bi trebala čuditi široka rasprostranjenost i ujednačenost tog instituta na globalnoj razini, što potvrđuju i međunarodni instrumenti usmjereni na unifikaciju pravila o cesiji.

Summary

NOTIFICATION AS AN ELEMENT OF THE ASSIGNMENT OF RECEIVABLES

This paper analyses notification as one of the elements of assignment in the context of the Croatian and several other legal orders, as well as in the context of the implementation of applicable law with regard to relations with an international element. Particular attention is devoted to the provisions of the 2001 UN Convention on the Assignment of Receivables in International Trade, the Principles of European Contract Law of 2002, and the UNIDROIT Principles of International Commercial Contracts of 2010, with the aim of pointing out the similarities of regulating notification both in European legal orders and on the international plane. Special attention is also given to the economic purpose of the very mechanism of assignment, and also to the importance of notification in achieving this purpose.

Keywords: assignment, notification, debtor's consent, applicable law

Romana Matanovac Vučković, DSc

Assistant Professor, Chair for Civil Law, Faculty of Law, University of Zagreb

Matej Trkanjec, LL.M

Attorney trainee, Hanžeković & Partners Law Firm, Zagreb